

Ontdek méér klassiek op orkest.nl

Wagner, Debussy en Berlioz met Sir Mark Elder

Het Nederlands Philharmonisch onder leiding van Sir Mark Elder speelt een Engels georiënteerd programma. Altviolist Timothy Ridout soleert in Berlioz' *Harold en Italie*, geïnspireerd op Engelse poëzie. Debussy liet zich in zijn *Nocturnes* leiden door Britse schilderkunst.

za 21 februari, 20:15
ma 23 februari, 20:15
Het Concertgebouw

Nederlands Philharmonisch
Sir Mark Elder, dirigent
Timothy Ridout, altviool
Nationaal Vrouwen Jeugdkoor
László Norbert Nemes, koordirigent

Timothy Ridout

Klassieke muziek voor iedereen. Maak jij het mogelijk?

Bij ons krijgt iedereen de kans om te ervaren wat klassieke muziek met je doet. We verwelkomen jaarlijks duizenden kinderen, leiden getalenteerde dirigenten en orkestmusici op en spelen niet alleen op de prestigieuze podia van Het Concertgebouw en De Nationale Opera, maar ook voor buurtbewoners in onze eigen NedPhO-Koepel, in poptempel Paradiso voor nieuw publiek en met kleine ensembles in zieken- en verzorgingshuizen. Geniet je van onze concerten en gun je dit iedereen? Kijk op orkest.nl/steun wat je als vriend of donateur kunt doen.

NEDERLANDS 40 jaar
PHILHARMONISCH

SJOSTAKOVITSJ Symfonie nr. 8

dirigent

Dima Slobodeniouk

Yakult

orkest.nl

PROGRAMMA

Thomas Larcher (1963) Returning into darkness, voor cello en orkest (2023 - 2024)

Nederlandse première; gecomponeerd in opdracht van het New York Philharmonic, de Bayerische Rundfunk, het Tonkuenstler Orchestra en Nederlands Philharmonisch.

Pauze

Dmitri Sjostakovitsj (1906 - 1975) Symfonie nr. 8 in c, op. 65 (1943)

Adagio – Allegro non troppo
Allegretto
Allegro non troppo
Largo
Allegretto

NEDERLANDS PHILHARMONISCH

Dima Slobodeniouk, dirigent
Ivan Karizna, cello

za 7 februari, 20:15
zo 8 februari, 14:15
Het Concertgebouw

Duur concert: ca. 80 minuten

VOORPROGRAMMA

Presentator Marije Bosnak leidt het programma in.
za 7 februari, 19:40 - 20:00
zo 8 februari, 13:40 - 14:00
in de Spiegelzaal

Muziek met vele lagen

Met zijn celloconcert *Returning into darkness*, schreef Thomas Larcher geen opgewekte muziek, maar tamelijk duistere klanken. Ook Sjostakovitsj' *Achtste symfonie* is donker. Omdat de Sovjet partijbonzen liever een heldenepos hadden gehoord, werd de symfonie door hen aangeduid als een eerbetoon aan de gevallen van de slag bij Stalingrad. In werkelijkheid componeerde Sjostakovitsj geen eerbetoon, maar een aanklacht. Murw door oorlog, maar bovenal door Stalins onderdrukking. Geen muziek voor opgewekte tijden dus. Misschien dat deze muziek daarom juist nu, in onze onrustige wereld, zo resoneert.

Thomas Larcher is een van de meest vooraanstaande componisten van Oostenrijk. Hij begon zijn carrière als pianist van hedendaags repertoire, maar legde zich sinds het begin van dit millennium steeds meer toe op het componeren van zowel kamermuziek, als grote orkestwerken. Daarin omarmt Larcher de (symfonische) traditie, en verlegt hij tegelijkertijd de grenzen van conventionele vormen. In 2015 componeerde Larcher in opdracht van een aantal kamerorkesten, waaronder Amsterdam Sinfonietta, *Ouroboros* voor cello en strijkorkest. Hoewel de eer van de wereldpremière voor Amsterdam Sinfonietta en cellist Jean-Guihen Queyras was, nam de Amerikaanse celliste Alisa Weilerstein ook een aantal van de concerten én een cd-opname met het München Kammerorchester op zich. Sindsdien is Larcher groot fan van Weilersteins intense en expressieve spel. Larcher noemt Weilerstein de drijvende kracht achter zijn nieuwste celloconcert *Returning into darkness*. Hij droeg het werk, dat hij componeerde in opdracht van onder andere het Nederlands Philharmonisch, dan ook aan haar op. Larcher omschrijft *Returning into darkness* als 'een reis die begint met een glissando (glijtoon) die uit de stilte opkomt en eindigt met een glissando de stilte is. En daartussen? Groeien, spreekwijzen ontwikkelen, vrienden verliezen, liefde verliezen, jezelf in volledige onrust terugvinden, uitgeput, gevangen zijn in taal, jezelf verliezen in taal, geen lucht krijgen, schoonheid zien achter een glazen wand die niet kapot gaat, zoeken naar licht, in stukken uiteenvallen en tot slot verdwijnen, slechts wat stof achterlatend...' Dit is de tweede keer dat Larcher iets componeerde in opdracht van het Nederlands Philharmonisch, na het werk *Time*, uitgevoerd in 2023.

Dubbele bodem

Wie goed naar de muziek van Dmitri Sjostakovitsj luistert, hoort dat veel van zijn composities uit twee muzikale lagen bestaan. Twee ‘muzieken’ die tegelijk klinken, soms in harmonie, maar vaak ongemakkelijk schurend. Die tweeledigheid komt misschien wel voort uit de gespleten wereld waarin hij leefde. Aan de ene kant was er het Sovjetregime; altijd kritisch op muziek die niet ter meerdere eer en glorie van het communisme, de partij en zijn leider werd gecomponeerd. Sjostakovitsj was met zijn opera *Lady Macbeth of Mtensk* en de *Vierde Symfonie* (die hij na scheve ogen schielijk terugtrok) de dans op het nippertje ontsprongen, maar wist dat hij slechts een paar kritische noten verwijderd was van een Siberisch strafkamp. Of erger. Aan de andere kant kon hij het niet verkroppen om slaafs ‘ongevaarlijke’ stukken te schrijven. Een aantal zeer persoonlijke composities hield hij angstvallig achter, in andere stukken verstopte hij zijn ware gevoelens zorgvuldig. Zo was de partijleiding uitermate tevreden over de *Vijfde Symfonie*, een ware lofzang op het communisme, zo oordeelden ze. Ondertussen zaten er mensen huilend in de zaal: ze herkenden de onderdrukking en de terreur die in de dubbele bodem verstopt zat.

Ook in de drie ‘Oorlogssymfonieën’, zoals de symfonieën nrs. 7, 8 en 9 bekend staan, is zo’n dubbele bodem te herkennen. Zo was volgens de officiële lezing de *Zevende symfonie* een heldenverhaal, een cultureel-historisch monument als symbool van het verzet tegen het totalitaire naziregime. Een symfonie zoals de partij die graag zag: optimistisch, groots en aansprekend voor het volk. Maar Sjostakovitsj had andere ideeën gehad bij het componeren: ‘Het kan niet zomaar worden gezien als een reactie op Hitlers invasie (...) Ik dacht aan andere vijanden van de mensheid (...) Tegenwoordig herinneren mensen zich de periode vóór de oorlog graag als een idyllische tijd, en zeggen ze dat alles goed ging totdat Hitler ons lastigviel. Hitler is een crimineel, dat is duidelijk, maar Stalin ook... Ik ben de jaren vóór de oorlog niet vergeten. Daar gaan al mijn symfonieën over, te beginnen met de *Vierde*.’

Van de drie oorlogssymfonieën is de *Achtste symfonie* volgens Sjostakovitsj’ vriend Isaac Glikman de meest tragische. Dat sluit aan bij de toonsoort waarin de symfonie staat: c-klein, de toonsoort van Beethovens *Vijfde*, Brahms’ *Eerste*, Bruckners *Achtste* en Mahlers *Tweede*.

Waar die symfonieën in zekere zin allemaal een beweging van tragiek naar overwinning doormaken, is dat bij Sjostakovitsj’ *Achtste* niet zo.

Want weliswaar is het eerste deel het zwaarst, meest donker en verreweg het meest omvangrijk en worden de eerste noten in de lage strijkers door Sjostakovitsj-kenner David Haas omschreven als het noodlotsmotief; de beweging naar het licht is er niet echt. Het tweede deel is een mars met elementen van een scherzo, maar licht wil het niet worden. Het deel is juist dreigend en grotesk. Het derde deel begint met een ongenaakbaar dwingend loopje in de altviolen, dat wordt onderstreept door de lage strijkers en bijna panisch wordt aangevuld door blazers die het geheel nog beklemmender maken. Het is omschreven als ‘het verpletteren van het individu.’ Het vierde deel, dat begint met een enorme hoeveelheid slagwerk, verandert al snel in een ingetogen passacaglia, een klaagzang op een herhaalde baslijn. Ook hier is weinig optimisme en hoop voelbaar. Het slotdeel staat in C-majeur, en hier zou je dan ook een ‘happy end’ kunnen verwachten. Maar de fagotsolo, die wordt voortgezet door de eerste violen, is ambivalent. De fluit, begeleid door een opgewekte triangel en pizzicati in de strijkers, lijkt het tij te keren. Maar vrolijk wil het nog steeds niet worden. Ook niet tijdens het hoogtepunt van dit slotdeel: het is eerder geweld dat klinkt dan opgewektheid. Als dan aan het einde een zacht C-groot akkoord klinkt, met pizzicati in de strijkers die een omkering van het noodlotsmotief van het begin van de symfonie spelen, is van heroïek geen sprake. Want zoals Haas het omschrijft heeft ‘de held (...) niet gezegevierd, maar alleen overleefd.’

Tekst: Alexander Klapwijk

Dima Slobodeniouk

Nederlands Philharmonisch

Het Nederlands Philharmonisch is als vaste partner van De Nationale Opera hét operaorkest van Nederland. Daarnaast heeft het orkest een eigen concertserie in Het Concertgebouw en is het op podia ver buiten Nederland te beluisteren, van Rotterdam tot Wenen en Parijs. Naast het grote repertoire van Wagner, Strauss, Mahler en Stravinsky speelt het Nederlands Philharmonisch ook regelmatig wereldpremières van hedendaagse componisten: Nederlandse maar ook internationale opdrachtwerken. Tussen 2021 en 2025 speelde het orkest succesvolle concerten met de veelbesproken en briljante Lorenzo Viotti als chef-dirigent. In dit jubileumseizoen – het orkest bestaat veertig jaar! – keert hij terug als gast met meesterwerken als Mahlers magistrale *Symfonie nr. 2*. We verwelkomen topsolisten als Patricia Kopatchinskaja en Isabelle Faust, maar ook meester-dirigenten als Sir Mark Elder en Dima Slobodeniouk en natuurlijk onze eredirigent Hartmut Haenchen. Hiernaast geven we ook ruim baan aan de jongere generatie: solisten als Nikola Meeuwsen, Tomohty Ridout, Ivan Karizna en dirigenten als Eva Ollikainen, Pierre Bleuse en Aziz Shokhakimov.

Dima Slobodeniouk, dirigent

De Finse dirigent Dima Slobodeniouk studeerde bij de Oekraïense violiste Olga Parkhomenko aan de Sibelius Academie in Helsinki, waar hij in 2001 afstudeerde. Daar begon hij ook zijn studie dirigeren bij Leif Segerstam, Jorma Panula en Atso Almila. Slobodeniouk was van 2013 tot 2022 muziekdirecteur van het Orquesta Sinfónica de Galicia, van 2016 tot 2021 chef-dirigent van het Lahti Symphony Orchestra en artistiek directeur van het Sibelius Festival. Daarnaast is hij veelgevraagd gastdirigent van gerenommeerde orkesten als de Berliner Philharmoniker, het London Philharmonic Orchestra, het New York Philharmonic Orchestra en het Koninklijk Concertgebouworkest. Cd's maakte hij met werk van onder meer Sibelius en Wennäkoski. Een hoogtepunt is zijn opname van het *Celloconcert* van Esa-Pekka Salonen met Nicolas Altstaedt en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Dit seizoen treedt Dima Slobodeniouk onder meer op met het New York Philharmonic, het Boston Symphony Orchestra, de Dresdner Philharmonie en het Radio Filharmonisch Orkest. Dima Slobodeniouk treedt al sinds 2009 regelmatig op als gastdirigent bij het Nederlands Philharmonisch.

Ivan Karizna, cello

Ivan Karizna studeerde in Moskou, Parijs en Kronberg bij Jérôme Pernoo en Frans Helmerson. In die jaren won hij prijzen op onder meer het Tsjaikovski-concours in Moskou, de Koningin Elisabethwedstrijd in Brussel en het Concurso Internacional Guilhermina Suggia in Porto. De afgelopen seizoenen was Ivan Karizna solist bij het Stuttgarter Kammerorchester, het hr-Sinfonieorchester Frankfurt, het MDR-Sinfonieorchester Leipzig, het Brussels Filharmonisch Orkest, het Chamber Orchestra of Europe, het Orchestre symphonique de Montréal en het Nationaal Symfonieorkest van Oekraïne. Hij werkte samen met dirigenten als Christoph Eschenbach, Stephane Deneve en Juraj Valcuha. In januari 2023 maakte Karizna zijn veelgeprezen debuut in Het Concertgebouw en bij het Nederlands Philharmonisch toen hij op het laatste nippertje Truls Mørk verving in Dvořáks *Celloconcert*. Als fervent kamermusicus werkt Karizna regelmatig samen met musici als Clara Jumi Kang, Amihai Grosz, Elena Bashkirova, Gerard Causse, Boris Brovtsyn, Enrico Pace, Olli Mustonen, Liza Fershtman, Andrei Korobeinikov, Alena Baeva, Vadym Kholodenko, Mate Bekavac en vele anderen.

Masterminds over Sjostakovitsj

In deze podcast hoor je meer over de mens achter de grote componist. Musicoloog Kees Wisse en podcastmaker Botte Jellema duiken samen in het vaak complexe leven van de grote meesters in de klassieke muziek. De aflevering over het leven en de muziek van Sjostakovitsj is te beluisteren in diverse podcastapps of via orkest.nl/sjostakovitsj.

Schrijf je in voor onze nieuwsbrief

Altijd weten wat er speelt? Schrijf je in voor de nieuwsbrief van het Nederlands Kamerorkest en het Nederlands Philharmonisch. Hoor als eerste over concerttips, achtergrondinterviews, speciale producties en nieuwe concerten. Scan de QR-code om je aan te melden.